

INSTITUTIONEN FÖR KULTURVÅRD

Remissvar

Göteborgs universitet
Institutionen för kulturvård
Dnr. VR 2015/133

Kulturdepartementet
Ku.remissvar@regeringskansliet.se
Ku2015/02346/KL

Yttrande över Riksantikvarieämbetets rapport *Översyn av regelverket om de kyrkliga kulturminnena*

Härmed avges Göteborgs universitets yttrande på ovanstående remiss. Remissyttrandet har utarbetats vid Institutionen för kulturvård av prof. Ola Wetterberg och fil.dr. Eva Löfgren, med bidrag från fil. dr. Charlotta Hanner Nordstrand. Ett antal institutioner och forskare vid flera olika fakulteter inom Göteborgs universitet har också beretts möjlighet att bidra med synpunkter.

Göteborgs universitet tar inte ställning till förslaget i sin helhet utan yttrar sig enbart på nedanstående punkter. Yttrandet följer rubrikindelningen i rapportens kapitel 6.

6.1.1.

Göteborgs universitet understryker behovet av att en förteckning över tillståndspliktiga objekt och att krav på anmälan om överlåtelse införs. Idag saknas på övergripande nivå en överblick både över objekt och över aktuell ägarbild. Detta försvårar tillämpningen av regelverket och en långsiktig analys av utvecklingen gällande de kyrkliga miljöernas förvaltning.

6.1.2.

Göteborgs universitet anser att det allmänna hänsynskravet för samtliga kyrkobyggnader tillhöriga Svenska kyrkan år 2000 som finns inskrivet i KML 4 kap §1 bör bibehållas. Det faktum att det råder oklarhet kring tillsynsansvar är inte skäl nog att upphäva detta allmänna krav. Vi instämmer emellertid i Riksantikvarieämbetets uppfattning att det krävs ett klarläggande kring det allmänna skyddet, tillståndsplikt och medföljande tillsynsansvar. Detta klarläggande bör lösas genom ett tillägg i andra paragrafens andra stycke.

6.1.3.

Begränsningen av KML:s räckvidd till att endast gälla allmänna begravningsplatser bör utredas vidare. Det framgår inte av RAÄ:s utredning hur enskilda begravningsplatser skall skyddas om förslaget genomförs. Det framstår som uppenbart att det bland enskilda begravningsplatser tillhöriga andra religiösa samfund finns de som har mycket höga kulturhistoriska värden av ett brett allmänt intresse.

6.2.

Göteborgs universitet tillstyrker Riksantikvarieämbetets förslag att i lagtexten precisera villkoret om antikvarisk sakkunnig. Redan med dagens formulering finns denna möjlighet och ändringen i lagtexten innebär därför ingen förändring i sak. Däremot skulle den gynna en mer konsekvent tillämpning av lagen och ge ökad tydlighet gentemot Svenska kyrkan.

6.5.1. och 6.5.3.

Göteborgs universitets bedömning är att ändringen av paragraferna 3 och 13, från "väsentlig sätt ändras" till "kulturhistoriskt värde minskar", inte ger ökad tydlighet. Det torde inte vara lättare för församlingarna att bedöma när det kulturhistoriska värdet minskar än att bedöma vad som är en väsentlig förändring.

Till saken hör att vad som avses med kulturhistoriskt värde är oklart. Som framgår av rapporten har Svenska kyrkan kritiserat de värdebeskrivningar som hittills framtagits som underlag för bedömningar av kulturhistoriska värden. Svenska kyrkan har istället förespråkat ett synsätt som överensstämmer med internationell utveckling på området och som innebär att även lokala och immateriella värden lyfts in i bred samverkan med församling och allmänhet. I rapporten hänvisas till Riksantikvarieämbetets plattform för kulturhistorisk värdering som ett stöd för att utveckla värdebeskrivningarna. Plattformen har en betydligt snävare definition av kulturhistoriskt värde än Svenska kyrkan och plattformens status i relation till myndighetsutövning är i sig oklar.

6.7.

Rapporten föreslår en oberoende utredning av kyrklig övertalighet. Göteborgs universitet instämmer i behovet av att klarlägga flera komplicerade frågor i relation till övertalighet. Vi vill dock framhålla att den kyrkliga övertaligheten i sig, i samband med uppgörelsen inför relationsförändringen 2000, definierades som en inomkyrklig fråga, och att den därför inte bör eller kan utredas oberoende.

Vi förordar därför i detta sammanhang en snävare avgränsning av utredningen med fokus på *förutsättningar för bevarande* av kulturhistoriska värden vid kyrklig övertalighet, oavsett om byggnaden kvarstår inom Svenska kyrkan eller avyttras. Förutsättningar för att bevara kyrkornas kulturhistoriska värden i kyrkor som säljs är den fråga som i första hand behöver uppmärksamhet. Eftersom förvaltningsförutsättningarna kraftfullt förändras efter en försäljning, då rätten till kyrkoantikvarisk ersättning upphör, är frågan akut.

6.8.

Vi välkomnar förslaget att Riksantikvarieämbetet skall ta fram en plan för kunskaps- och kompetensutveckling rörande kyrkliga kulturminnen. Den kunskap som behövs är mångfasetterad och tvärvetenskaplig – konst- och kulturhistorisk, religionshistorisk och teologisk, teknisk och hantverklig, kulturvårdande och kulturarvsteoretisk m.m. Enligt vår mening kan kunskapsförsörjningen därför inte vila på enbart en part, eller endast på myndigheter och museer. Nedan anförda exempel gällande konservatorskompetens är ett tydligt exempel. Men oavsett de exakta formerna för kunskaps- och kompetensutvecklingen, bör ett samråd med relevanta parter under framtagandet av planen vara av stort värde.

Riksantikvarieämbetet har tidigare konstaterat av att länsstyrelserna inte i enlighet med lagstiftningen samråder med stiftens i teologiska och liturgiska frågor. Vi menar att den avvägning mellan statliga och kyrkliga intressen som enligt lagstiftningen skall göras kräver ett kontinuerligt samråd just i dessa frågor, vilket också bör beaktas i detta sammanhang av kompetensförsörjning.

Göteborgs universitet vill rikta särskild uppmärksamhet på bristen på konservatorskompetens i tillsynen av de kyrkliga inventarierna. Svårigheten med kompetensförsörjningen i många län riskerar inte bara att leda till brister i vård och hantering av inventarierna, utan också till att sådana brister inte ens blir identifierade. Vi understryker att den otillfredsställande situationen kräver åtgärder. Det är positivt om de samverkansinitiativ mellan länsstyrelser som redovisas i rapporten kan utvecklas, men det måste samtidigt noteras att samverkan i sig själv inte är tillräcklig. Den också måste resultera i åtgärder som ger fler konservatorer möjlighet att långsiktigt utveckla sin kompetens inom området.

Enligt uppdrag, i tjänsten

Bosse Lagerqvist

Prefekt, Institutionen för kulturvård